

Vergaderjaar 1999–2000

27 186

Verslag van de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten over haar werkzaamheden in de jaren 1998 en 1999

Nr. 1

VERSLAG

Vastgesteld 31 mei 2000

De commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten¹ heeft de eer verslag uit te brengen over haar werkzaamheden in de jaren 1998 en 1999. De commissie heeft er de voorkeur aan gegeven om een tweejaarlijkse verslag uit te brengen omdat zij in het verkiezingsjaar 1998 slechts drie-maal bijeen is geweest. Uit het verslag over 1999 moge blijken dat de commissie de frequentie van haar vergaderingen wil verhogen. Daarom zal over het nu lopende jaar weer afzonderlijk verslag worden gedaan.

De voorzitter van de commissie,
Melkert

De griffier van de commissie,
Van der Windt

¹ Samenstelling:
Dijkstal (VVD), Melkert (PvdA), voorzitter, De
Hoop Scheffer (CDA) en De Graaf (D66).

1. Samenstelling van de commissie

In de verslagperiode was de samenstelling van de commissie aan wijziging onderhevig. Het lid Wallage werd opgevolgd door het lid Melkert en het lid Bolkestein door het lid Dijkstal.

2. Beknopt overzicht van de in de verslagperiode verrichte werkzaamheden

De commissie kwam op 20 januari 1998 in vergadering bijeen met de minister van Binnenlandse Zaken, waarin mede aan de hand van enkele operationele voorbeelden van gedachten werd gewisseld over de gevolgen die een algemene wettelijke notificatieplicht zal hebben op het effectief functioneren van inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Dit met het oog op de voorgestelde amendementen bij de voorstellen tot wijziging van de artikelen 12 en 13 van de Grondwet (Kamerstukken 25 442 en 25 443). Deze amendementen hadden betrekking op het invoeren van een notificatieplicht, die inhoudt in een verplichting om betrokkene achteraf in kennis te stellen van het heimelijk binnentreden van zijn woning, c.q. van het beperken van zijn recht op vertrouwelijke communicatie. In dit overleg zijn geen argumenten gewisseld die ook niet bij de openbare behandeling van de voorstellen aan de orde zijn geweest. (Zie met name de brief van de minister van Binnenlandse Zaken van 19 januari 1998, Kamerstuk 25 442, 25 443, nr. 3, blz. 3).

De algemene verkiezingen van 1998, en de aanloop daar naar toe, hebben er toe geleid dat de commissie eerst in september weer bijeen kwam, in welke vergadering de commissie stil stond bij haar eigen interne procedures en werkwijzen. De commissie maakte nieuwe afspraken over de wijze waarop stukken kunnen worden bestudeerd en besloot om te streven naar een meer geregeld overleg met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en met de minister van Defensie, alsmede naar een nadere kennismaking met de Binnenlandse Veiligheidsdienst en de Militaire Inlichtingendienst door het brengen van een werkbezoek..

Op 7 oktober 1998 ontving de commissie een delegatie uit het Noorse parlement. Deze delegatie bestond uit leden uit de commissie, die zich eveneens belast weet met de parlementaire controle op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Van Noorse zijde werd waarderend gesproken over het subtiel evenwicht tussen bevoegdheden, verantwoordelijkheden en traditie op het terrein van de controle van inlichtingen- en veiligheidsdiensten in Nederland.

De commissie kwam op 11 november 1998 bijeen met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. In deze vergadering wisselde de commissie van gedachten over het geheime deel van het Jaarverslag van de Binnenlandse Veiligheidsdienst over het jaar 1997. De minister gaf een uiteenzetting over enkele operationele aangelegenheden en beantwoordde vragen vanuit de commissie daaromtrent. Met betrekking tot het gewelddadig activisme werd een operationeel aspect afzonderlijk besproken.

In deze vergadering werd tevens stil gestaan bij de werkzaamheden van de Enquêtecommissie inzake de Bijlmerramp. Aan de hand van ter beschikking gestelde schriftelijke informatie, welke informatie nadien ook aan de Enquêtecommissie werd overhandigd door de Binnenlandse Veiligheidsdienst, werd besloten dat de commissie deze onderzoekscommissie zou laten weten dat zij over geen andere informatie beschikt

dan de reeds aan de Enquêtecommissie overgelegde informatie. Tot slot werd een vertrouwelijk rapport van de Algemene Rekenkamer besproken over de bedrijfsvoering van de BVD.

3. Behandeling van ingekomen brieven

De commissie ontving in het jaar 1998 19 brieven, waarvan 12 van de hand van een vaste briefschrijver. In één brief werd de aandacht van de commissie gevraagd voor enkele aspecten in een aanhangig wetsvoorstel. Een andere brief is voorgelegd aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, met het verzoek de commissie in te lichten over de achtergronden van de in die brief vermelde omstandigheden, hetgeen tot tevredenheid van de commissie gebeurde. Ten slotte konden twee brieven voor kennisgeving worden aangenomen, waaronder een brief van de advocaat van de heer Wilman. Daarnaast waren drie brieven onsamenhangend van inhoud en werden door de commissie schriftelijk afgehandeld.

VERSLAG OVER HET JAAR 1999

1. Samenstelling van de commissie

In het jaar 1999 bleef de samenstelling ongewijzigd.

2. Beknopt overzicht van de in de verslagperiode verrichte werkzaamheden

De commissie kwam op 27 januari 1999 bijeen met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. In deze vergadering werd van gedachten gewisseld over de beveiliging van het Joegoslavië-tribunaal, meer in het bijzonder over de personele beveiligingsmaatregelen. Voorts overlegde de commissie over enkele beveiligingsaspecten van de luchthaven Schiphol, waaronder de positie van El-Al. In het verlengde van deze gedachtewisseling werd tevens ingegaan op de verhouding van de commissie met de parlementaire enquêtecommissie inzake de Bijlmer-ramp, aangaande de ter beschikking staande informatie. De conclusie was dat de enquêtecommissie dezelfde informatie ter beschikking heeft gestaan. Bij brief van 16 februari 1999 heeft de commissie zulks bericht aan de voorzitter van de Parlementaire Enquêtecommissie Vliegcramp Bijlmermeer.

In deze vergadering besprak de commissie ook het terrorisme-dreigingsdocument van de Europese Unie. De minister benadrukte pogingen in het werk te blijven stellen een openbare versie te kunnen doen uitbrengen. Tot nog toe vergeefs. Overigens meldde hij dat elementen daaruit zijn opgenomen in het Jaarverslag dat de BVD zelf uitbrengt.

Naar aanleiding van perspublicaties besprak de commissie of sprake is geweest van een aantasting van de integriteit bij ambtenaren van de IND. (Zie in dit verband de antwoorden van de minister van Justitie, Tweede Kamer, vergaderjaar 1999–2000, aanhangsel nr. 271). Naar aanleiding van die bespreking werd besloten op een later moment nader in te gaan op de afbakening van taken tussen de Rijksrecherche enerzijds en de Binnenlandse Veiligheidsdienst anderzijds.

Door de minister werden vervolgens nog mededelingen gedaan over enkele operationele aangelegenheden, waarvan vermelding in dit verslag achterwege dient te blijven.

Op 10 februari 1999 overlegde de commissie met de minister van Defensie, als verantwoordelijke voor de Militaire Inlichtingendienst. De

commissie ontving een uiteenzetting over de taken, de werkwijze en de contacten van de MID en over de dreigingen die het hoofd moeten worden geboden. In de daarop volgende gedachtewisseling ging de commissie vooral in op de aard van de dreigingen en op de aandachtsgebieden van de MID. Tevens werd stil gestaan bij de positie die de dienst bekleed in het internationale krachtenveld en de samenwerking met zusterdiensten.

Op 23 februari 1999 werd de commissie, naar aanleiding van de bezetting van de Griekse residentie in Den Haag, uitvoerig ingelicht over wat de gang van zaken is geweest bij deze gebeurtenissen vanuit het gezichtspunt van de BVD, de organisatie van de PKK en de informatiepositie van de BVD.

Voor een beschrijving van de gebeurtenissen verwijst de commissie naar de brief van 19 februari 1999 van de ministers van Justitie, van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Buitenlandse Zaken (Kamerstuk 26 417, nr. 2).

De commissie bracht op 29 maart 1999 een werkbezoek aan de Binnenlandse Veiligheidsdienst, alwaar zij werd ingelicht over werkwijzen en methoden van de dienst om zijn taken uit te oefenen. De commissie was onder de indruk van de technische mogelijkheden en van zijn positie binnen het netwerk van westerse inlichtingendiensten.

De commissie kwam op 23 juni 1999 in vergadering bijeen met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Zij sprak over de taakafbakening tussen de Rijksrecherche en de BVD. Over de uitoefening van de onderscheiden taken en bevoegdheden bestaan onderling goede afspraken. Op hoofdlijnen komt die afbakening neer op een bevoegdheid van de BVD indien gewichtige staatsbelangen in het geding zijn of lijken te zijn; zodra onderzoek uitwijst dat sprake is van strafbare feiten, wordt het strafrechtelijk onderzoek gedaan door de Rijksrecherche.

In deze vergadering werd door de commissie kort ingegaan op de voortgang van het wetgevingsproces met betrekking tot de wijziging van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten. De commissie drong aan op voortvarendheid bij het beantwoorden van het verslag van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Naar aanleiding van het vertrouwelijk onderzoek van de Algemene Rekenkamer naar de bedrijfsvoering van de BVD besprak de commissie de maatregelen die zijn genomen om tegemoet te komen aan de gedane aanbevelingen. De commissie zal periodiek worden ingelicht over de voortgang daarin. Zodra de resultaten van het vervolgonderzoek van de Algemene Rekenkamer bekend zijn, zal de commissie hierop nader terugkomen (Zie ook Tweede Kamer, vergaderjaar 1999–2000, aanhangsel 888). Aangaande het verwijderen en vernietigen van dossiers meldde de minister dat de Raad voor Cultuur een ontwerp-advies gereed heeft. Het definitieve advies zal worden voorgelegd aan de Tweede Kamer ter beslis-

sing. Over het reeds lang lopende dossier-Wilman meldde de minister de stand van zaken met betrekking tot zijn poging een bevredigende oplossing te vinden.

De minister deed de commissie vervolgens verslag van enkele operationele aangelegenheden, waarover de commissie uitgebreid met hem van gedachten wisselde.

Op 5 oktober 1999 vergaderde de commissie wederom met de minister van Defensie over de Militaire Inlichtingendienst. In deze vergadering ging de commissie in op de situatie binnen de MID op het vlak van personele wisselingen en op de inmiddels in gang gezette reorganisatie van de

dienst. De minister en het nieuw benoemde hoofd van de dienst gaven een uiteenzetting over de nieuwe vormgeving van de dienst zoals deze voor ogen staat.

Vervolgens werd ook ingegaan op het geheime deel van het jaarverslag van de MID. Het betreft hier het eerste geheime jaarverslag van de MID, waarbij nog gezocht wordt naar een verdere verbetering van de toegankelijkheid van de inhoud.

Ten slotte kwamen ook enkele operationele aangelegenheden aan de orde, waaronder het leveren van een bijdrage aan het opsporen van plegers van misdaden tegen de menselijkheid.

De commissie kwam op 9 november 1999 bijeen met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Allereerst besprak zij ontwikkelingen aangaande de PKK en die in Turkije met betrekking tot het proces van Öcalan.

Vervolgens kwam het geheime deel van het jaarverslag van de BVD aan de orde. De BVD brengt tevens een openbaar jaarverslag uit, waarin naar zoveel mogelijk openheid wordt gestreefd. Met het oog op eventuele politieke reacties uit het buitenland is het naar het oordeel van de commissie zaak alert te blijven op de formuleringen in het jaarverslag. Daarover vindt vooraf onder andere afstemming plaats met het ministerie van Buitenlandse Zaken. De operationele zaken, die niet in het openbare verslag worden gemeld, werden uitvoerig door de commissie besproken. Naar aanleiding van een oriënterende studie over het vraagstuk van de mensensmokkel werd met de minister van gedachten gewisseld over de aard en omvang ervan. Minister en commissie gaven er blijk van dat hier reden tot grote zorg bestaat. De minister zette uiteen hoe de verdeling van taken is tussen de BVD, politie, justitie en het ministerie van Buitenlandse Zaken. De commissie zal in kennis worden gesteld van de voortgang van de operationele BVD-activiteiten op dit terrein.

Over de situatie in Indonesië ontving de commissie een uiteenzetting van de minister, tot tevredenheid van de commissie.

Tevens werd gesproken over de procedure binnen het kabinet, die ziet op het niet kunnen antwoorden op vragen vanuit de Kamer, onder gelijktijdige mededeling dat de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten zal worden ingelicht. Bevestigd werd dat verwijzing alleen geschiedt indien het gaat om operationele aspecten van het werk van de BVD of de MID, die niet in het openbaar kunnen worden beantwoord.

De commissie besloot om een brief, mede aan haar gericht, over het in behandeling zijnde ontwerp van wet tot wijziging van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten over te laten aan de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

De minister deed de mededeling aan de commissie dat hij er in is geslaagd het dossier-Wilman te kunnen sluiten. Voorafgaand aan het overleg met de commissie had hij het bericht gekregen dat de heer Wilman de aangedragen oplossing heeft aanvaard.

Op 13 december 1999 legde de commissie een werkbezoek af aan de Militaire Inlichtingendienst. Zij werd uitvoering ingelicht over de positie van de MID binnen het internationale spectrum, in het bijzonder in gebieden waar vredesoperaties in internationaal verband gaande zijn. Ook de voortgang van de reorganisatie en de nieuwe werkwijze van de dienst kwamen daarbij ter sprake.

3. Ingekomen brieven, anders dan van de ministers

Ook in 1999 ontving de commissie vele brieven van de hand van een vaste briefschrijver. Daarnaast bereikten de commissie brieven van verontruste familieleden van Molukse Nederlanders over een veilige evacuatie. Voorts waren enkele brieven onsamenhangend van inhoud,

dan wel beledigend van aard. Deze zijn ter zijde gelegd. Eén adressant beklagde zich over de benadering van de BVD in zijn richting en verzocht om schadevergoeding. Naar de commissie is gebleken, ten onrechte. Een andere adressant liet weten in aanmerking te willen komen voor het lidmaatschap van een nieuw in te stellen commissie van toezicht, voorgesteld in het aanhangige wetsvoorstel tot wijziging van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten. Eén brief werd doorgezonden aan de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, eveneens betrekking hebbend op dat wetsvoorstel.